JUBILEUMSUTSTILLING 20 ÅR

Der hvor lyset siver inn – 2019.

Anmeldelse Tommy Olsson, Oslo

Nei, som tiden går, dere – skrev jeg, sånn innledningsvis, og ble så sittende lenge og stirre tomt på disse fem ordene, og deres to kommategn. Atter en gang rammet av en livslang tvil, som alt oftere gjør seg gjeldende i det avgjørende øyeblikket jeg setter meg ned foran skjermen med en ambisjon om å skrive noe forståelig, enkelt og direkte. En intern eksistensiell sjakk-matt, ikke ulikt utgangen av det parti Max von Sydow spiller med Døden i Ingmar Bergman's Det syvende seil. Et ensomt svar som søker etter rette spørsmålet. Hva er tid? Det har jeg et innarbeidet standardsvar på: Tid er det som tar slutt.

Underveis forandrer seg absolutt alt, men såpass kan man være sikker på; det vil ta slutt. Men foreløpig står det altså på, og når man, bare for å ta et nærliggende eksempel, plutselig oppdager at noe har tatt 20 år, kan man føle det er nødvendig å markere det. Hvis det da, for å fortsette med det som ligger nært, er et galleri som på denne måten lagt puberteten bak seg og nå er å regne som en ung voksen, vil det være naturlig å feire det med en jubileumsutstilling. For sånne som meg, som skriver om kunst, hefter det noe halvt uengasjert ved denne termen – en kritiker feirer sjelden noe. Men nå er ikke jubileumsutstilling noen gitt størrelse – det kan i praksis være en hvilken som helst separat eller gruppeutstilling i utgangspunktet, som ikke har noe mer med et jubileum å gjøre enn god timing, avgjort av tilfeldigheter. Det jeg skal si noe om her og nå er alt annet enn det – og er det forresten ikke egentlig sånn at tiden i selve verket står dønn still, men alt annet er i bevegelse? Men, før jeg trekker muligheten for tilfeldigheter i tvil – akkurat som alle disse mer eller mindre sketchy definisjonene av tid jeg gjort meg skyldig til, er også spørsmålet om hvor tilfeldig tilfeldighetene egentlig kan være, en etterhvert masete risikosport jeg utsatt både meg selv og alle andre for i årevis allerede – vil jeg, for det felles beste, styre unna det som uansett ender med nervesammenbrudd nå med en gang. Spørsmålet om tilfeldigheter er uansett momentant blitt irrelevant etter den første øyeblikkelige svimmelheten man vil føle stilt ovenfor et lengre tidsrom i retrospekt. For eksempel 20 år bakover. Fordi ikke noe er tilfeldig med dette. Bedre; det siver sakte inn at det ikke er noe særlig rom for tilfeldigheter i passert tid overhodet. Det har allerede skjedd. Spørsmålet som er utstillingens tittel gjør da også sitt for å minne en på at man ikke får gjort stort med utgangspunktet sitt. Det flytter også forsiktig og diskret spørsmålet om tid, over til spørsmålet om sted. Hvor kommer du fra? Det er egentlig et djevelsk spørsmål, tilsynelatende hverdagslig og uskyldig, men potensielt intimiderende og vagt truende under overflaten. Jeg vet folk som i genuint foraktfull tone er blitt kalt "søring" på puben i Alta etter å ha svart "Tromsø" på det spørsmålet der, og selv er jeg blitt stadig mer usikker på hva som er riktig svar, alt ettersom de faste adressene samler seg opp bak meg uten at jeg noensinne kommer meg hjem. Det egentlige spørsmålet ligger da også ikke veldig godt skjult bak; "Hvor skal du?" Nå skal jeg ikke skryte på meg å besitte noen større oversikt over denne 20 år lange progresjonen, selv om jeg har fulgt med relativt jevnlig i senere år. I begynnelsen var det fortsatt 1900-tall, og jeg var et annet sted og drev med noe ganske annet. Spørsmålet om sted blir, i hvert fall for meg, og i hvert fall akkurat nå, langt mer avgjørende enn spørsmålet om tid. Tid tar jo slutt. Galleri Semmingsen har hatt noen forskjellige adresser i løpet av disse årene, men jeg tør vedde på at jeg har hatt flere. Det er uansett mange nok til at det skal være verdt å dvele litt ved det, fordi, det som også blir tydelig i møte med denne utstillingen er i hvor høy grad det er forblitt det samme galleriet, drevet av den samme visjonen, uavhengig av beliggenhet. Selve kjernen i virksomheten gir inntrykk av å være helt intakt. Det har selvsagt noe å gjøre med at det fortsatt er den samme personen som driver det – duh! - men det er bare den mest åpenbare forklaringen, og i en større sammenheng forklarer det ikke noe som helst. Ting forandrer seg og tid tar slutt. De aller fleste gallerier som skifter lokaler rammes av en mer eller mindre åpenbar institusjonell identitetskrise. Noen ganger er det en nyanseforskjell, andre ganger forandres hele grunnlaget. Ikke for å nevne navn, men selv svære institusjoner har flyttet på seg, med et fullstendig tap av fokus som konsekvens. For å klamre meg fast enda litt til i det insisterende innledende spørsmålet; Hvis man glemmer hvor man kommer fra, er det fort gjort å bli desorientert i forhold til hvor man skal. Der er garantert flere enn meg som ligger våken om nettene og fortvilt prøver å huske. Så, sett bort fra tid, sted, og eventuelle tilfeldigheter – siden jeg forlot lokalene tidligere i dag har tanken på orientering alt mer tatt over for tanken om jubileum. Gjentatte ganger har jeg sett på verkslisten og ristet på hodet over at antall kunstnere er 28. Gjentatte ganger har jeg gått ut på trappa og tatt en røyk.

Nå er dette en så pass fyldig affære at det til formen ikke kan annet enn å bli en salong, og det er ikke veldig vanskelig å skjønne at det ikke akkurat er en separatutstilling – forskjellene er så åpenbare de kan bli, og spennvidden er tilsynelatende uendelig. Så langt er det ikke vanskelig, dynamikken i rommet kommer jo nettopp som en kalkulert effekt av dette, og utstillingen gir også mer inntrykk av å være komponert heller enn kuratert og montert. Men der er altså en grunn til hvorfor jeg røyker så mye. 28 kunstnere, hva? Sett til antall kvadratmeter skjønner man jo det vil bli tett, og for all del; det er virkelig tett, men det er en tetthet på linje med et fulladet batteri. Det burde sprike men gjør det slett ikke. Der er ingen døde punkter, og i hvert fall ingen tilfeldigheter. Hvordan det lar seg gjøre med utgangspunkt i arbeider fra 28 nok så forskjellige kunstnerskap, på denne flaten, vil jeg aldri helt skjønne. Irriterende nok vil jeg heller aldri akseptere at jeg ikke skjønner det – det er tross alt noe av det som gjør at man blir kunstkritiker. Men det er ikke et større mysterium enn at jeg kan lokalisere det til hvordan disse 20 årene er blitt brukt og hvordan erfaringene er blitt forvaltet. Det er også en del av det som vanskelig lar seg formulere uten at man som skribent lander i esoteriske labyrinter av energier og immaterielle kraftfelt, selv om det overhodet ikke er noe magisk ved dette. Det er en opparbeidet intuisjon og evne til å se – det er ikke vanskeligere enn som så. Selv om det er sykt imponerende og noe ingen annen ville klart. Hvis jeg skulle dristet meg til å være vittig ville jeg sagt at galleriet viser musklene, men konsekvensen er at man ser galleriets sjel. (Noen ville sagt galleriets "profil", men de har aldri vært her). Noe blir synliggjort, atter noe blir bekreftet. Det var, i hvert fall så langt jeg kan huske, bestandig like deler nysgjerrig søken og kontinuerlig oppgradert agenda i bunn. Et utgangspunkt som fortsatt legger seg veldig tett opp mot kunstens egen evne til stadig å redefinere seg selv utfra omstendighetene – fordi kunsten bestandig også vil være det udefinerte, og ta sikte på det vi ikke vet, uansett hva slags rammer den opererer innenfor. Det gjør det til en utfordring uten ende å være billedkunstner, men det gjør også all form for formidling til et spørsmål om å stadig forholde seg til det ukjente – og da mener jeg det virkelig ukjente, det vi virkelig ikke vet. I en kunstoffentlighet hvor diskusjonen er – og skal være – sentral, blir det aspektet lett oversett. Under en kulturpolitikk hvor fattigdom blir omformulert til uavhengighet og voksne kunstnere blir omtalt som talenter, vil det i beste fall bli misforstått med vilje. La meg gni disse poengene inn litt. Det vanskelige med det å skrive om kunst er å lure seg unna det vedtatte vokabularet folk som skriver om kunst benytter seg av for å skrive om kunst. Vi har blitt noen flere som driver med dette enn vi var for 20 år siden, og der er ikke lenger noen som overlever gjennom bare å sløvt gjenta det som står i pressemeldingen fra galleriet. Nå er det ikke gitt at noen vil overleve uansett, men det som er virkelig vanskelig for en noenlunde etablert kritiker med gjenkjennelig stemme, er det å lure seg forbi nettopp den egne gjenkjennelige stemmen, inkludert punchlines, preferanser og eventuell trang til å markere ideologisk ståsted eller hva det koster å ta drosje fra Aker Brygge til Nesoddtangen når siste båten har gått. For å være skikkelig plagsomt oppriktig; hverken kunsten eller formidlingen av den er særlig forenlig med rutiner. Ikke en gang med rutiner som opprinnelig var demonstrative avvik fra rutiner. Når man forholder seg til noe som kjennetegnes av bevegelse, og som til enhver tid også bærer med seg det som ennå ikke er blitt formulert, eller noen ganger bare ignorert, er det nødvendig å sjekke sin egen puls etterhvert. Nå snakker jeg primært om det å skrive, og særlig det å skrive om noe spesifikt for et tålmodig lesende publikum over lang tid. Hvordan man driver et galleri aner jeg ikke noe om, og hvordan man opprettholder noe som helst i 20 år er meg helt fremmed. Men det har underveis slått meg - utfra disse djevelske kravene jeg pålagt meg selv, og den vedlikeholdte turbulensen jeg stadig prøver å skrive meg en ny vei inn i og ut av - at det er nettopp her, i dette nå jubilerende galleriet, som de reelle utfordringene til hvordan man skriver om kunst jevnlig har minnet meg på nødvendigheten av å skrive seg fremover der hvor ingen sti er blitt tråkket opp på forhånd.

Der er sikkert flere grunner til det, i hvert fall flere enn 28, og jeg har jo allerede utelukket muligheten for tilfeldigheter, men å se galleriet på denne måten, med alle disse arbeidene, tydeliggjør galleridriften som en i første rekke undersøkende virksomhet – og en like konsentrert som konsekvent revurdering av hva noe faktisk er, og hvor mye av det man kan ta til seg. Men i like høy grad det som lander utenfor språket, dette med å vite at noe faller på plass, men ikke helt hva. Det kan være det er så åpenbart at jeg ikke ser det. Det kan være så enkelt som at denne ekvasjonen av 28 tilsynelatende inkompatible kunstneriske ståsteder ikke ville vært i nærheten av å gå opp i noen form for samlet balansert manøver noe annet sted. Det kan være enda enklere; ingen annen ville tenkt over muligheten for det. Hvor kommer du fra? En annen tid. Hvor skal du? Et annet sted. Konklusjonen av disse årene kunne ikke vært bedre oppsummert. Galleriet har gradvis gjort seg selv alt mer nødvendig. Ikke som et sært komplement i utkanten av et større bilde, eller som skurrende korrektiv til en en alt mer homogen kunstscene, og slett ikke som en fjern planet hinsides dårlig dekning, men som over lang tid innarbeidet og alt viktigere arena for det uventede. Der hvor du ser det du ellers ikke ville sett, og heller aldri vil være mer obs på at du slett ikke ser alt. Selv om dette er noe jeg kunne sagt lenge før, er det faktisk først nå jeg har reflektert over hvor genuint ekstremt det fremstår, både som samlet manifestasjon og anledning til å mimre over det som har vært. Men, noe av trikset er å ligge to skritt foran, selv om ingen følger etter og man plutselig ligger veldig langt foran – tids nok vil avstanden minske alt ettersom verden catcher opp. Fortiden tar aldri slutt, og det øyeblikket hvor vi befinner oss er så intenst at vi utvikler forskjellige måter for å beskytte oss mot det. Men det er de neste 20 årene som virkelig er interessante. Og sånn vil det bestandig være.

Tommy Olsson, Nesoddtangen i oktober, 2019